

"מבקשים ביום הושענא רבה מבעלי האתרוגים לתת להם הפטמת והעץ לבלועם לסגולה" ('פרח שושן', דף שנד).

בזמן החדש היו נשים שפנו לרופאים לקבלת סמים להתעברות. ר' כלפון משה הכהן מג'רבה כתב בשנת תרצ"ה (1935) על:

מי שלא זכה להבנות מאשתו ואמרו לו הרופאים או אנשים שניסו שאשתו תתן איזה ימים קודם הזיווג איזה סמים ברחמה שמראהם אדום ומועיל לה להתעבר ('שואל ונשאל', ח"ב, יור"ד סי' עג).

אצל יהודים בתוניסיה היתה אמונה כי עקרה היושבת תחת כסאו של הסנדק בעת ברית המילה – תיפקד (ש. מייזליש, תשמ"ח, עמ' 108). באלג'יריה, במרוקו ובטריפולי ראו בבליעת עורלה סגולה לפיריון וללידת זכר. היו שנהגו לשמור לצורך זה את עורלת התינוק לאחר ברית המילה, והאמינו שיש בדבר סגולה ללידה, ובייחוד ללידת בן. כך כתב ר' שלמה בן שמעון בן צמח דוראן (הרשב"ש), בן המאה ה-15 באלג'יר, בתשובותיו, סי' תקיח. הוא אסר לעשות זאת, כפי שאסר גם אביו: "לפי זה איסור למה שנהגו הנשים לבלוע ערלת הזכרים שחותכין בעת המילה כדי להוליד הזכרים".

למרות האיסור נהגו כך גם במרוקו, כפי שכתב ר' משה טולידאנו בן המאה ה-18. הוא ציטט את המקור דלעיל כי "בשר אדם אסור לאוכלו מהתורה", כפי שפסק הרמב"ם בהל' מאכלות אסורות, פרק שני, הלכה ג, וכן חכמים נוספים. החכם ממרוקו הגיע למסקנה "דלא מצינו היתר בחיים לפי שיש בו משום בשר מן החי" ('השמים החדשים', יור"ד, סי' ה, דף טז).

חכם בן המאה ה-19 כתב: "מה שנוהגים נשים במערב [במגרב] לבלוע ערלת הזכרים שחותכין בעת המילה כדי להוליד זכרים, נראה דאסור" (יצחק אבן דנאן, 'ליצחק ריח', ח"ב, דף י, ע"ב, אות מם).

כך נהגו גם באוראן שבאלג'יריה, ור' דוד סקלי כתב על כך ברוח ביקורתית, תוך סיוע ביסוד קבלי על בשר העורלה, בהנחה שאולי הנימוק המיסטי – שיהודים האמינו בו – עשוי לשכנע להפסיק מנהג זה:

עוד ראיתי למוהלין שבכאן מתא [עיר] והראן [אוראן] שאינם מזמינים כלי מלא עפר ליתן בו ערלת בשר ודם ברית, ואדרבא מכינים להם שפופרת וחוטפין בשר ערלה וטומנין אותה באותה שפופרת ואומרים שנותנין אותה לאשה שאינה יולדת שבולעת אותה לסגולת העיבור. תצלנה כל אזנים רחמנא ליצלן מהאי דעתא [מדעה זו] כי בשר ערלה מתלבשת בה קליפה קשה, רוח סערה וענן גדול הם מכניסים אותה בגופם בידים כושלות... ה' הטוב יכפר בעדו ויסיר מסוה העוורון מעל פניהם ('קרית חנה דוד', ח"ב, סי' יד).

הרב יעקב משה טולידאנו הזכיר מנהג זה: "מה שאוכלות הנשים ערלת התינוק סגולה להריון". הוא דן בשאלה האם מותר לאכול בשר אדם, וציטט את הפוסקים האוסרים ('ים הגדול', יור"ד, סי' נג).

גם בזמן החדש לא פסק מנהג זה, וראיה לכך כי ר' יוסף בן נאיים ('נוהג בחכמה', עמ' קלה-קלו), וכן ור' יהושע מאמאן, בתשובה שכתב בתשל"ג (1973) ('עמק יהושע', ח"א, סי' ל), הצטרפו לשוללים את המנהג. אבל השאיפה לצאצאים גברה על כל הנימוקים ההלכתיים, וחסרי צאצאים נאחזו בכל אמונה עממית זרה ומוזרה, ככל שתהיה.

ר' רפאל אוחנא שעלה ממכנאס לטבריה בשנת תרכ"ה (1865) בילדותו, נשלח כשליח טבריה לבוכרה בתרמ"ז (1887), ובשובו ארצה חיבר את הספר 'מראה הילדים', בו רפואות וסגולות, עצות ותרופות, מהן בקשר לפריון. בין השאר הציע כי כדי להרות "קח מילה של נער ותמשח בדבש ותבלע אותו". הוא דן בשאלה אם הדבר מותר לפי הדין, וציטט חכמים שהתירו. לפי עדות בעל פה גם יהודי טריפולי נהגו כך.

סגולות אחרות היו עצמים מעולם הצומח כמו דודאים ועשבים שונים ומעולם החי, ביניהם דגים.

לפי עדותה של אשה בירושלים שעלתה ממרוקו, אחת הסגולות להריון היא שהאשה תשתה כוס מים ממי רחצה שבהם רחצו הכהנים את ידיהם ביום הכיפורים. יהודי טריפולי האמינו שאם עקרה תשתה מן המים שרחצו בהם את המת, היא עשויה להרות.²

השתטחות על קברי צדיקים

בשנת תרפ"ט (1929) פנתה אשה שלא ילדה במשך 13 שנים, לר' דוד צבאח בעיר אזרידא, והוא שאל אותה: "אם כבר עשתה רפואות והוליקה [בעלה] להשתטח על קברי הצדיקים, ואמרה כן" ('שושנים לדוד', אהע"ז, סי' קיט).

אחת מן העצות שניתנו לעקרה הייתה שתחגור סביב מותניה מעיל בלוי של ספר תורה. ר' יוסף משאש, שהיה רציונליסט, נשאל על כך, וקבע שסגולה זו אין בה ממש,

ולו היה הדבר מועיל היינו יכולים לצדד להקל מפני שפריה ורכיה גורמת שלום בין אדם לאשתו... אבל כיון שאין ממש בסגולה זו, ואינה אלא שיחת נשים זקנות והרבה עשו ולא עלתה בידם, ויש שניזוקו ותלו ההזק בעון זה, לכן הדבר פשוט שאסור לעשות כן ('אוצר המכתבים', ח"ב, סי' תשכו).

ר' רפאל משה אלבאז בצפרו צוטט מתוך 'ספר חסידים' כי "איש ששהה עם אשתו ולא ילדה לו, ואינו נותן גט, נאבד מן העולם הזה ומן העולם